

АКТУАЛЬНІСТЬ ДОСЛІДЖЕННЯ СИСТЕМИ ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В АНГЛОМОВНОМУ СПІЛКУВАННІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ТУРИЗМУ

Анотація. В статті піднімається проблема актуальності підготовки системи формування міжкультурної компетентності в англійському суспільстві майбутніх спеціалістів в області туризму. Нам вдалося обґрунтувати фактори актуальності, що виникають при формуванні системи формування міжкультурної компетентності в англійському суспільстві майбутніх спеціалістів в області туризму. Автором були визначені концептуальні положення для розвитку міжкультурної компетенції в економічному суспільстві на англійській мові з майбутніми менеджерами з туризму, які є важливими для нашого навчання.

Ключові слова: англійська мова, міжкультурне ділове спілкування, міжкультурна іншомовна комунікативна компетентність, майбутній фахівець галузі туризму.

Kuksa Bohdana

National University of Food Technologies

THE TOPICALITY OF THE SYSTEM OF INTERCULTURAL COMPETENCE IN ENGLISH BUSINESS COMMUNICATION OF FUTURE SPECIALISTS IN THE FIELD OF TOURISM

Summary. The article raises the problem of the relevance of teaching the system of formation of intercultural competence in the English business communication of future specialists in the field of tourism. We were able to substantiate the factors of relevance of teaching the system of the formation of intercultural competence in the English business communication of future specialists in the field of tourism: 1) the necessity for theoretical rethinking and qualitative updating of the process of formation of English intercultural competence in business communication of future tourism managers; 2) the significant role of intercultural competence in English business communication for the professional activities of future specialists in the field of tourism; 2) the absence of monographs and dissertations on this topic of research. It has been defined the conceptual positions for the development of intercultural competence in English business communication with future tourism managers by the author of the article which are important for our teaching: 1. Intercultural competence in English-speaking business communication with future tourism managers is formed systematically in the context of modern educational concepts and approaches to teaching. Accordingly, the development of a system for the formation of intercultural competence in English business communication with future specialists in the field of tourism determines the definition of goals, content, organizational forms and means of training. 2. The purposeful formation of intercultural competence in English business communication with future specialists in the field of tourism involves the phased formation of each component of its competence. Future tourism managers acquire professional knowledge and master the skills of foreign language intercultural business communication in practical classes and in independent work with English. 3. Business game is a means of forming intercultural foreign language competence in business English-speaking communication. Business games create conditions in which students understand the problem, intercultural in particular, show a personal attitude to the problem and suggest options for its solution.

Keywords: analysis, intercultural business communication, intercultural communication skills of a foreign language, future specialists in the field of tourism.

Постановка проблеми. Ефективна діяльність майбутніх фахівців галузі туризму забезпечується високим рівнем іноземної мови, зокрема високим рівнем сформованості міжкультурної іншомовної комунікативної компетентності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вирішенням проблеми особливостей формування міжкультурної професійно орієнтованої іншомовної комунікативної компетентності та окремих її складників у наукових розвідках з методики навчання іноземних мов займалися такі вчені: Ю.В. Слезко, Л.В. Гусева, Л.С. Шевніна, А.Ю. Чуфарлічева, М.М. Митник, І.В. Савчак, О.Ю. Гальченко, С.В. Граф, О.Б. Бігич, О.Б. Тарнопольський. З метою інтенсифікації навчального процесу щодо формування міжкультурної професійно орієнтованої іншомовної комунікативної компетентності та окремих її складників використовують різні технології навчання, що розкрито

у працях Є.В. Маркарян, Є.М. Шульгіної, А.А. Сівухіна, М.О. Вчорашньої [1, с. 4].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на наявність низки робіт щодо особливостей формування міжкультурної професійно орієнтованої іншомовної компетентності, проблема актуальності дослідження системи формування міжкультурної компетентності в англійському діловому спілкуванні майбутніх фахівців галузі туризму залишається невирішеною.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є обґрунтування актуальності теми дослідження, системи формування міжкультурної компетентності в англійському діловому спілкуванні майбутніх фахівців галузі туризму та визначенні концептуальних положень даної теми дослідження.

Виклад основного матеріалу. Актуальність теми дослідження обумовлена низкою

чинників. Передусім, інтеграція України в міжнародний туристичний простір, розширення економічних зв'язків роблять актуальним завдання подальшого вдосконалення підготовки майбутніх фахівців сфери туризму, здатних плідно працювати в умовах мультикультурного світу на засадах міжкультурного діалогу. Підготовка фахівців сфери туризму є важливою складовою сучасної професійної освіти, концептуальні засади якої висвітлені в таких нормативних документах держави, як Конституція України, закони України «Про освіту», «Про вищу освіту» (2014), «Про туризм», «Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 рр.» (2012), «Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 рр.».

Готовність до ефективної діяльності майбутніх фахівців галузі туризму передбачає високий рівень сформованості міжкультурної іншомовної комунікативної компетентності, що забезпечує ефективне здійснення міжкультурної ділової комунікації з іноземними партнерами і споживачами туристичних послуг. На думку О.В. Мошняги, міжкультурна комунікація ґрунтується на системі лінгвістичних й екстралінгвістичних знань, а також умінь і навичок, які сприяють формуванню готовності успішно встановлювати, розвивати й удосконалювати взаємини з представниками іншої, відмінної від власної, культури [3]. Одним з важливих завдань сьогодення є підготовка конкурентоспроможного фахівця у галузі туризму, здатного вільно спілкуватися іноземною мовою та гідно виконувати професійні завдання: вести ділові переговори під час закордонної подорожі, налагоджувати контакти із туристичними агенціями за кордоном, авіакомпаніями, готелями, транспортно-перевізними підприємствами, укладати та аналізувати контракти та комерційну документацію, проводити екскурсії, вести ділове листування та обмінюватися інформацією телефоном, факсом та за допомогою засобів синхронної й асинхронної Інтернет-комунікації, писати резюме, автобіографії, рекомендації, заповнювати анкети тощо, що передбачає безпосереднє чи опосередковане спілкування представників різних культур у діловій сфері.

Іноземна мова для сфери туризму – це один із інструментів, який допомагає не тільки діяти, переконувати, приймати рішення, а й створювати сприятливу ділову атмосферу, розуміти культуру представника іншої країни та менталітет його народу. Як зазначає В.К. Федорченко, підготовку висококваліфікованого, конкурентоспроможного фахівця в сучасних умовах туристичного ринку необхідно здійснювати не лише на засадах теорії туризму, а й з урахуванням культуротворчості професійної туристичної діяльності [4, с. 188]. З огляду на це виникає потреба підготовки фахівців у сфері туризму, здатних до ефективної комунікації англійською мовою з представниками інших культур. Однією з важливих умов підготовки висококваліфікованих менеджерів туризму, на нашу думку, є високий рівень сформованості міжкультурної компетентності у діловому спілкуванні, адже ефективна міжнародна співпраця фахівців сфери туризму з клієнтами, інвесторами, розробниками туристичних напрямів можлива не лише на основі високого рівня сформованості іншомовної кому-

нікативної компетентності, а й міжкультурної, що передбачає знання особливостей культури ділового партнера, сформованості комунікативних умінь з дотримання норм бізнес-етикету, адекватне й гнучке використання вербальних і невербальних засобів комунікації англійською мовою. Невміння встановлювати контакти з іноземними партнерами, брак мистецтва спілкування, незнання національних та психологічних особливостей іноземців залишають нереалізованими багато вигідних бізнес-проектів.

Ділова сфера спілкування, зауважує Н.В. Майєр, є однією із основних сфер людської діяльності, де кожен із учасників прагне задовольнити, перш за все, свої професійні потреби та вирішити професійні завдання [2, с. 19] й реалізується у формі ділового усного й писемного мовлення.

Вслід за Н.В. Майєр вважаємо, що ділове писемне спілкування є однією із найуживаніших форм взаємодії між суб'єктами ділової сфери, яке спрямоване на обмін інформацією у формі документу з метою задоволення професійних комунікативних потреб комунікантів [2, с. 19], зокрема фахівців у сфері туризму, які взаємодіють як з партнерами по бізнесу, так з клієнтами.

Таким чином, успішне вирішення завдань, які постають перед майбутнім фахівцем галузі туризму, можливе лише за умови сформованості у нього високого рівня міжкультурної компетентності у діловому спілкуванні, проте результати анкетування, проведеного серед студентів III-IV курсів Запорізького національного університету, Дніпровського університету імені Альфреда Нобеля, Ізмаїльського державного гуманітарного університету, Національного університету харчових технологій, Тернопільського національного університету імені Володимира Гнатюка, Київського національного лінгвістичного університету свідчать про низький рівень сформованості міжкультурної компетентності майбутніх фахівців галузі туризму (82% студентів доводилося здійснювати англійське ділове спілкування під час проходження практики; переважна більшість студентів вважає, що на практичних заняттях з англійської мови не приділяється достатньо уваги підготовці до реалізації англійського ділового спілкування (під час прес-конференцій, семінарів, переговорів, презентацій, дискусій, укладання контрактів, майстер-класів, виставок); лише 27% студентів відчують впевненість у можливості ефективно реалізувати англійське ділове писемне спілкування у майбутній професійній діяльності і 13% – в англійському усному діловому спілкуванні; студенти вважають, що на практичних заняттях з англійської мови не приділяється достатньо уваги підготовці студентів до створення ділової документації (ділових листів, відповіді на скарги, турпакеди, рекламну продукцію, резюме, автобіографію, анкети); 85% студентів відчують труднощі соціокультурного характеру під час англійського ділового спілкування; 18% студентів вважають достатнім рівень володіння діловою англійською мовою на момент проведення анкетування; 96% студентів вважають, що фахівець туризму в співпраці з представниками інших культур повинен бути обізнаним щодо їхніх культур, традицій, вірувань; 93% студентів

хотіли б більше підвищити свій рівень готовності до англомовного ділового спілкування у сфері туризму). Також з метою вивчення сучасного стану здатності менеджерів туризму до міжкультурного ділового спілкування було проведено анкетування працівників туристичних агенцій. Результати анкетування показали, що спілкування працівників сфери туризму відбувається постійно (100%) із зарубіжними партнерами у діловій сфері англійською мовою; 82% менеджерів туризму відчувають труднощі у процесі ділового усного і писемного спілкування англійською; 100% працівників відчувають себе некомпетентними щодо етикету ділового іншомовного спілкування та 94% фахівців вважають, що працівники сфери туризму в співпраці з представниками інших культур мають бути обізнаними щодо їхніх культур, традицій, вірувань.

Отже, необхідність теоретичного переосмислення та якісного оновлення процесу формування англомовної міжкультурної компетентності у діловому спілкуванні майбутніх менеджерів туризму є першим чинником, який зумовлює актуальність досліджуваної проблеми.

Аналіз методичної літератури дозволяє дійти висновку про те, що саме міжкультурний підхід є найбільш прийнятним для навчання іншомовного міжкультурного ділового спілкування майбутніх фахівців галузі туризму. Адаже, здатність враховувати особливості носіїв різних культур, стратегій і тактик комунікації в кроскультурних ділових ситуаціях, що є прерогативою міжкультурного підходу, стає особливо значущою при підготовці такого фахівця. Вітчизняні і зарубіжні науковці вирішували проблему навчання іноземної мови на основі міжкультурного підходу у закладах вищої освіти. Серед них І.І. Халеева, В.П. Фурманова, Н.В. Філіпова, Л.А. Гусейнова, І.В. Третьякова, Г.В. Єлізарова, О.В. Сиромясов, М.Г. Євдокимова, І.Л. Плужник, E. Kwakernaak, G. Heinrici, H.J. Krumm, D. Roesler, J. House, F. Schmoee, E. Oksaar та ін.

Наступний підхід, який є не менш важливим для нашого дослідження, – компетентісний підхід, відповідно до основного ідей якого передбачається вирішення професійних проблем, формування здатності до іншомовного спілкування майбутніх фахівців з туризму. Різні аспекти компетентісного підходу в процесі навчання іноземних мов стали предметом дослідження низки вітчизняних і зарубіжних вчених, зокрема: О.Б. Бігич, І.Л. Бім, М.Л. Вайсбурд, Н.Д. Гальскова, І.О. Зимньої, Р.П. Мільруд, С.Ю. Ніколаєвої, Ю.І. Пассова, В.Г. Редько, Ch. Brumfit, D. Hymes, W. Littlewood, R. Mirabile, S. Parry, S. Savignon та ін. Слід зазначити, що компетентісний підхід спрямований на формування компетентностей (у нашому випадку – міжкультурної компетентності) на основі набутих знань та їх практичного застосування під час розв'язання конкретних задач і проблемних ситуацій професійного характеру.

Таким чином, вагома роль міжкультурної компетентності в англомовному діловому спілкуванні до професійної діяльності майбутніх фахівців у галузі туризму, є другим чинником, який зумовлює актуальність досліджуваної проблеми.

Попри наявні праці, в яких досліджено дидактичний, психологічний і методичний аспекти

підготовки майбутнього фахівця галузі туризму до його професійної діяльності, на сьогодні недостатньо науково досліджено проблему формування міжкультурної компетентності в англомовному діловому спілкуванні майбутніх фахівців сфери туризму.

Здійснений аналіз наукової літератури показує, що досліджено психологічний аспект міжкультурного спілкування (С.Л. Братченко, Г.М. Андреева, І.О. Зимня, С.Л. Рубінштейн, G. Hofstede, R.A. Shweder, M.J. Benett, L.M. Barna та інші), лінгвістичний (А.М. Сербіновська, С.М. Верещагін, В.В. Воробйов, С.Г. Тер-Мінасова, G. Neuner, E. T. Hall та інші).

У межах методичного аспекту досліджено особливості формування міжкультурної професійно орієнтованої іншомовної комунікативної компетентності та окремих її складників: навчання іншомовного професійно орієнтованого усного дискурсу сфери туризму (Ю.В. Слезко), зміст навчання іноземної мови за напрямком підготовки «Туризм» (Л.В. Гусеева), формування жанрової компетентності в англійському діловому писемному мовленні майбутніх менеджерів туризму (Л.Є. Шевніна), методика навчання створення англомовних туристичних проектів з використанням системи комп'ютерних вправ як складової електронного посібника (А.Ю. Чуфарлічева), методика навчання менеджменту туризму на основі змістового підходу (М.М. Митник), методика навчання майбутніх менеджерів туризму професійно орієнтованого письма англійською мовою в коледжах (О.Ю. Гальченко), підготовчий етап самостійного опрацювання майбутніми менеджерами сфери туризму навчально-пізнавальних матеріалів кейсів (О.Б. Бігич), базові теоретичні положення, на основі яких можливо розробити ефективний підручник з англійської мови для майбутніх менеджерів туризму (О.Б. Тарнопольський) [1, с. 4–6].

З метою інтенсифікації навчального процесу щодо формування міжкультурної професійно орієнтованої іншомовної комунікативної компетентності та окремих її складників використовують різні засоби і технології навчання: професійно-орієнтовані мовленнєві засоби для навчання майбутніх фахівців сфери туризму (С.В. Маркарян), формування англомовної комунікативної компетентності з використанням технології вебквест (С.М. Шульгіна), застосування різних методів навчання (рольова і ділова гра, метод Case Study, метод проектів) та інноваційних засобів для формування регіонально-орієнтованої комунікативної компетентності майбутніх бакалаврів з напрямку підготовки «Туризм» у процесі вивчення іноземних мов (А.А. Сівухін), модель комунікативного тренінгу як форми організації професійно-орієнтованого іншомовного навчання фахівців з туризму (М.О. Вчорашня) [1, с. 6–7].

У межах дидактичного аспекту досліджувалася проблема формування професійної компетентності майбутніх спеціалістів у галузі туризму: формування ключових компетентностей майбутніх менеджерів сфери туризму (Н.Д. Бондар та Н.М. Кокшарова), методика формування лінгвопрофесійної компетентності менеджерів у галузі туризму (С.О. Надточій), модель професійної усно-мовленнєвої підготовки студен-

тів до стажувань закордоном (К.К. Плотнікова), міжкультурні проекти для підготовки студентів до стажувань закордоном (І.Н. Циборєва), модель професійної комунікативної підготовки студентів до проходження практики закордоном (В.М. Касаткіна та А.М. Агапов), готовність до професійного міжособистісного спілкування майбутніх менеджерів сфери туризму (А.О. Келєман, М.П. Козирєва, О.В. Кавинський), формування професійної підготовки майбутніх екскурсоводів у творчій лабораторії-майстерні (Є.О. Житнікова), методика професійної підготовки екскурсоводів для роботи з іноземними туристами (А.Д. Богданова), формування культури професійного спілкування у майбутніх менеджерів туризму (Н.І. Лютова, А.В. Казьмерчук, І.В. Кухта, Н.Є. Козирєва, Я.В. Ведомська), модель підвищення кваліфікації спеціалістів у сфері ділового туризму (О.В. Кравченко), модель формування професійно-значущих якостей спеціаліста з ділового туризму (А.П. Соловійов), модель засвоєння студентами професійних ролей у сфері гостинності у процесі навчання майбутніх фахівців сфери туризму (С.Г. Ушенко), класифікація професійно-орієнтованих навчально-мовленнєвих ситуацій для формування професійної мовленнєвої компетенції на заняттях англійської мови описано (Н.П. Шабаєва), педагогічні умови формування перцептивної, інтерактивної та комунікативної компетенцій як компонентів професійного спілкування менеджерів сфери туризму та сервісу (М.К. Травова), модель формування вмінь ділового спілкування майбутніх менеджерів туризму (М.В. Дембровська), модель професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх менеджерів у галузі туризму (А.Б. Євсєєв), модель професійної компетентності студентів з урахуванням психологічних особливостей та можливостей іноземної мови (Н.В. Набатова), формування у студентів закладів вищої освіти сфери туризму готовності до іншомовного спілкування (М.М. Галицька), формування професійної компетентності спеціаліста туристичної галузі у сфері інформаційних технологій (О.В. Шпирня), структурно-змістова модель навчання майбутніх спеціалістів галузі туризму публічним виступам (О.П. Герасименко), формування професійної компетентності майбутніх фахівців із спортивно-оздоровчого туризму у закладах вищої освіти (Н.С. Сударева), формування професійно-комунікативної компетентності майбутніх фахівців підприємств туристичної індустрії (С.А. Александрова), формування професійної компетентності майбутніх менеджерів туризму (Г.Б. Лоїк), організаційно-методичні умови формування професійної компетентності майбутніх організаторів спортивно-масової та туристської роботи у процесі вивчення фахових дисциплін (К.В. Короленко), модель процесу формування професійної компетентності на основі інтегративного підходу у майбутніх менеджерів індустрії туризму (Т.Г. Лобишева), методика використання рольових ігор у професійній комунікативній підготовці спеціалістів у галузі туризму (М.М. Бочкарєва), модель професійної підготовки майбутніх менеджерів туризму з використанням ігрових професійно орієнтованих технологій навчання (Н.С. Мартинова).

Проблема формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх фахівців галузі туризму також стала доробком низки вчених: специфіка формування іншомовної компетентності майбутніх фахівців сфери туризму в освітньому процесі закладів вищої освіти культури і мистецтв (Н.М. Ізорія), формування комунікативної компетентності менеджерів туризму в процесі вивчення іноземної мови (Є.А. Алілуйко), зміст ситуативно-тезарусного підходу до формування іншомовної комунікативної компетентності (Л.П. Кістанова), модель формування комунікативної компетентності у майбутніх фахівців в сфері туризму і сервісу в регіональному закладі вищої освіти (О.Ю. Сабаніна), методика комунікативної підготовки студентів через використання ігрових методів у навчанні іноземної мови майбутніх фахівців галузі туризму (М.А. Жернова), методика формування комунікативних умінь майбутніх менеджерів туризму у процесі вивчення професійно орієнтованих дисциплін (І.В. Щоголева).

Вивчалися питання формуванням лінгвокультурологічної (О.А. Гаріфова, О.Ю. Маркова) та соціолінгвістичної компетентностей майбутніх фахівців галузі туризму (С.Л. Пучкова).

Незначною є кількість відомих нам праць щодо формування міжкультурної компетентності майбутніх фахівців галузі туризму (С.О. Міхеєва, Є.В. Шпак, Н.О. Лук'янова).

Отже, відсутність монографій та дисертаційних досліджень щодо формування англійської міжкультурної компетентності у діловому спілкуванні майбутніх фахівців сфери туризму є третім чинником, який зумовлює актуальність досліджуваної проблеми.

Вихідними концептуальними положеннями формування міжкультурної компетентності в англійському діловому спілкуванні у майбутніх менеджерів туризму є:

1. Міжкультурна компетентність в англійському діловому спілкуванні у майбутніх менеджерів туризму формується системно в контексті сучасних освітніх концепцій та підходів до навчання. Відповідно розроблення системи формування міжкультурної компетентності в англійському діловому спілкуванні у майбутніх фахівців галузі туризму зумовлює визначення цілей, змісту, організаційних форм та засобів навчання.

2. Цілеспрямоване формування міжкультурної компетентності в англійському діловому спілкуванні у майбутніх фахівців галузі туризму передбачає поетапне формування кожної її складової компетентності. Майбутні менеджери туризму набувають фахових знань та оволодівають вміннями іншомовного міжкультурного ділового спілкування на практичних заняттях та в самостійній роботі з англійської мови.

3. Ділова гра є засобом формування міжкультурної іншомовної компетентності в діловому англійському спілкуванні. Ділові ігри створюють умови, за яких студенти усвідомлюють проблему, міжкультурну зокрема, демонструють особисте ставлення до проблеми і пропонують варіанти її вирішення.

Висновки і пропозиції. Отже, для ефективного навчання міжкультурного ділового спілкування нами визначено особливості міжкультурно-

го підходу до формування міжкультурної ділової компетентності та описано принципи даного підходу, які є важливими. Нам вдалося обґрунтувати чинники актуальності дослідження системи формування міжкультурної компетентності в англомовному діловому спілкуванні майбутніх фахівців галузі туризму: 1) необхідність теоретичного переосмислення та якісного оновлення процесу формування англомовної міжкультурної компетентності у діловому спілкуванні майбутніх ме-

неджерів туризму; 2) вагома роль міжкультурної компетентності в англомовному діловому спілкуванні для професійної діяльності майбутніх фахівців у галузі туризму; 2) відсутність монографій та дисертаційних досліджень з даної теми дослідження. Також ми визначили вихідні концептуальні положення формування міжкультурної компетентності в англомовному діловому спілкуванні у майбутніх менеджерів туризму, розгляд яких є важливим для нашого дослідження.

Список літератури:

1. Куksa Б.В. Сучасні дослідження проблеми навчання міжкультурного спілкування ділового спілкування майбутніх фахівців у галузі туризму. *Іноземні мови*. 2018. № 4. С. 3–8.
2. Майер Н.В. Методика самостійного оволодіння франкомовним діловим писемним спілкуванням майбутніми документознавцями з використанням дистанційних технологій : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2011. 286 с.
3. Мoшныга Е.В. Международный культурный туризм как фактор межкультурной коммуникации. URL: http://tourlib.net/statti_tourism/moshnyaga.htm
4. Федорченко В.К. Підготовка фахівців для сфери туризму. Теоретичний і методологічний аспекти : монографія. Київ : Вища школа, 2002. 350 с.

References:

1. Kuksa B.V. (2018). Suchasni doslidzhennia problemy navchannia mizhkulturnoho spilkuvannia dilovoho spilkuvannia maibutnix fakhivtsiv u haluzi turyzmu [Modern researches of the problem of teaching intercultural communication of business communication of future specialists in the field of tourism]. *Inozemni movy*, no 4, pp. 3–8.
2. Majer N.V. (2011). Metodyka samostijnogo ovolodinnja franko-movnym dilovym pysemnym spilkuvannjam majbutnimy dokumentoznavcjamy z vykorystannjam dystancijnyh tehnologij [Method of independent mastering of frank-linguistic business written communication by future documentologists with the use of remote technologies] (PhD Thesis), Kyiv.
3. Moshnyaga E.V. Mezhdunarodnyy kul'turnyy turizm kak faktor mezhkul'turnoy kommunikatsii [International cultural tourism as the factor of intercultural communication]. Available at: http://tourlib.net/statti_tourism/moshnyaga.htm
4. Fedorchenko V.K. (2002). Pidgotovka fahivciv dlja sfery turyzmu. Teoretychnyj i metodologichnyj aspekty : monografija [Training of specialists for tourism. Theoretical and methodological aspects : monograph]. Kyiv : Vyshha shkola, 350 p.